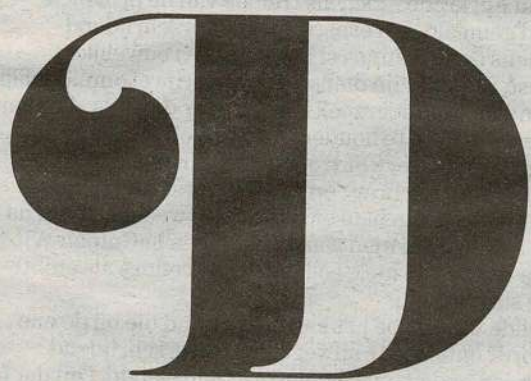

Gisèle Pelicot

Moedig en vastberaden: 'Ze legt de schaamte bij de daders'

In de omvangrijke Franse verkrachtingszaak wordt slachtoffer Gisèle Pelicot wereldwijd geroemd om haar dapperheid. De Française strijdt met alles wat ze (over)heeft voor een cruciale verandering: niet het slachtoffer moet zich schamen, maar de daders moeten dat doen.

DOOR **ROBIN VAN DER KLOOR** ILLUSTRATIE **ROB KLEIN GOLDEWIJK**

De details die in de rechtszaal aan het licht komen, zijn even weezinwekkend als onvoorstelbaar: Gisèle Pelicot uit het Zuid-Franse dorpje Mazan is verspreid over tien jaar tijd talloze keren verkracht. Door haar man, door een hovenier uit het dorp, door een lokale journalist, door een brandweerman, door een gemeenteraads-lid, door een gepensioneerde. Er zijn 51 verdachten. Haar inmiddels ex-man drogeerde Pelicot met slaapmedicatie en zo konden de daders ongestoord hun gang gaan. Alles werd gefilmd.

De verkrachtingen vonden plaats tussen 2011 en 2020, totdat de hoofdverdachte tegen de lamp liep: Dominique Pelicot werd betrapt toen hij in een supermarkt foto's onder rokken van vrouwen probeerde te maken. De politie doorzocht zijn telefoon en laptop en stuitte op opnames van de verkrachtingen. Deze week werden de eerst strafeisen bekendgemaakt. Tegen de ex-man wordt twintig jaar cel geëist. De zaak heeft een ongekende golf van verontwaardiging veroorzaakt. Vanwege de aard van het schandaal, maar zeker ook vanwege de manier waarop Pelicot naar buiten treedt. Ze is in korte tijd uitgegroeid tot een icoon en in Frankrijk gaan duizenden mensen de straat op. Ze kijkt de daders recht in de ogen, stuk voor stuk.

Schaamte

En waar de MeToo-beweging zo krachtig werd door het grote aantal slachtoffers dat opstond, doet de 72-jarige Française het in haar eentje. Wereldwijd roemen mensen haar moed, haar lef. „Ik hoor dat van mensen, ja, maar het is geen dapperheid”,

zei ze in de rechtszaal. „Het is mijn wil en vastberadenheid om de samenleving te veranderen.” Wat Pelicot wil is dit: niet zij, het slachtoffer moet zich schamen, maar de daders moeten dat doen. Ze eiste dan ook dat de zeer confronterende beelden van de verkrachtingen worden getoond tijdens de rechtszaak en zo geschiedde. Vaak vinden verkrachtingszaken plaats achter gesloten deuren - vanwege de schaamte -, maar Pelicot stond erop dat de zaak openbaar werd.

Ook de Limburgse kunstenaar Henriëtte van Gasteren volgt de zaak op de voet. „Wat Pelicot doet is zo indrukwekkend en belangrijk: ze geeft de gruweldaden een gezicht. En ze doorbreekt daarmee taboes. Ze loopt recht op en met open blik door de rechtszaal. En ik vind het zo goed dat de beelden getoond worden: ze werpt de schaamte die zoveel slachtoffers voelen van zich af en legt die bij de daders”, zegt Van Gasteren.

Kort rokje

De Reuverse, zelf slachtoffer van seksueel misbruik, trekt momenteel met de expositie *Silent Scream* door Limburg en daarbuiten. In onder meer Maastricht, Roermond, Heerlen, Tilburg, Groningen en Eupen worden foto's getoond van slachtoffers van seksueel misbruik, maar ook van daders. „Die schaamte is zo diep geworteld bij verkrachting. Alles is erop gericht dat we hierover zwijgen. En slachtoffers krijgen toch vaak het verwijt dat ze dat korte rokje niet hadden moeten dragen of dat ze niet zo laat over straat hadden moeten fietsen in hun eentje.” Daardoor blijft de schaamte in stand. In *Silent Scream* treden Van

Gasteren en haar dochter, die ook seksueel misbruikt is, voor het eerst naar buiten. „Eigenlijk is het van de gekke dat wij dat moeten doen om een verandering op gang te brengen, maar blijkbaar is het nodig. Wij zetten allemaal kleine stapjes en Pelicot zet nu een enorme stap. Dat is zeer bewonderenswaardig.”

Is de tijd rijp voor een kanteeling? „Ik hoop dat er iets wezenlijks gaat veranderen”, zegt Van Gasteren. „Vorige week sprak staatssecretaris Ingrid Coenradi over haar misbruik. Ik denk dat ze daarmee een heel krachtig en belangrijk signaal afgaf.” In de Tweede Kamer tijdens een debat nam de PVV-staatssecretaris het woord en maakte indruk met een toespraak over haar ervaring met seksueel geweld. Ze vertelde over haar twee aanrandingen, als dertienjarig meisje en later op haar achttiende door twee mannen. Als jong meisje schaamde Coenradi zich en durfde geen aangifte te doen, uit angst en schaamte. De tweede keer heeft ze wel aangifte gedaan, maar tot een veroordeling kwam het niet. Het bewijs was lastig en geen van de omstanders wilde getuigen.

Haaruitval

Wat de zaak in Frankrijk ook aantoonde, is dat de daders 'normale mannen' leken, ook haar ex-man. Pelicot ontmoette hem op haar negentiende en hij werd de liefde van haar leven, verklaarde ze in de rechtbank. Hij was degene die ze het meest vertrouwde van iedereen. Na hun pensionering verhuisden ze van de regio rond Parijs naar de regio Vaucluse. Pelicot genoot van de tijd met haar drie kinderen en zeven kleinkinderen, zong in een koor,

wandelde graag. Met haar echtgenoot vormde ze naar eigen zeggen een hecht koppel in een ogenschijnlijk goed huwelijk. En daardoor vermoedde niemand iets van de werkelijke oorzaak van haar geheugenverlies, haaruitval en motorische problemen, ook zichzelf niet.

Kort voor de politie haar vertelde over de talloze verkrachtingsbeelden die op de computer van haar man waren gevonden, omschreef ze hem tegenover hen als een 'chic type', 'een geweldige vent'. Ze had geen idee van wat er met haar gebeurde wanneer ze door hem werd gedrogeerd. Toen de politie haar vertelde over de jarenlange verkrachtingen, 'viel de persoon die ik was, alles wat ik de afgelopen vijftig jaar had opgebouwd, uit elkaar'. 'De verkrachter is niet per se het monster dat opduikt in een parkeergarage', zegt de Franse journalist Juliette Campion. Zij woont het proces bij en denkt dat verkrachtingszaken steeds vaker openbaar zullen zijn. 'Dan kunnen mensen inzicht krijgen in wat een verkrachter drijft.' Van Gasteren: „Eigenlijk laat deze zaak goed zien dat het overal en altijd en door iedereen kan gebeuren. Dat probeer ik met mijn expositie ook aan te tonen. Ik ga met slachtoffers én daders terug naar de plekken waar het gebeurd is.”

Het Amerikaanse blad *Forbes* ziet drie belangrijke lessen voor ons, voor de samenleving als geheel: wij moeten slachtoffers helpen door de schaamte niet bij hen, maar bij de daders te leggen. Dat is een verantwoordelijkheid van ons allemaal waardoor slachtoffers het leed en de schaamte niet meer op hun schouders hoeven te dragen: de schaamte moet van kamp veranderen.

Elke week boetseren we een portret van iemand die volop in de belangstelling staat, of zal komen. Wat typeert hem of haar, wat bleef tot nu toe onderbelicht en waarom doet diegene wat hij of zij doet?

Les twee: de transparantie en openbaarheid dwingen ons letterlijk te kijken naar iets waar we onze ogen het liefst van afwenden. Maar door het wegkijken kunnen die gruweldaden juist ongestoord blijven plaatsvinden.

En tenslotte dwingt Pelicot met haar krachtige optredens de wereld te kijken naar het begrip verantwoording afleggen., schrijft *Forbes*. In de rechtszaal proberen momenteel veel verdachten eronderuit te komen met verklaringen dat ze niet wisten dat Pelicot het niet wilde. Dat ze dachten dat het in orde was omdat haar man alles filmd. Maar Pelicot laat het niet gebeuren: deze mannen zullen verantwoording afleggen.

Wegkijken

Het momentum is daar, ziet Van Gasteren, maar ze vreest ook dat het weer wegebt. „Ik maak me wel zorgen als je kijkt naar de populariteit van iemand als Andrew Tate en zijn opvattingen over vrouwen. En over de *tradwives* ('traditionele vrouwen', red.) op Instagram, die vinden dat een vrouw gedienschtig moet zijn aan de man. Gisèle Pelicot zet met haar moed een grote stap, maar we hebben nog een lange weg te gaan.”

Van Gasteren ziet dat het onderwerp nog altijd zeer beladen is. „Voor lezingen over dit thema in Heerlen en Gent kwamen nauwelijks aanmeldingen. Ik denk dat mensen nog altijd niet willen weten wat er gebeurt. Wegkijken is de makkelijkste weg.”

En wat rest er voor Gisèle Pelicot zelf, wat is er over van haar leven? 'De buitenkant is solide, maar van binnen is het een ruïne', zei ze voorafgaand aan de rechtszaak. Van Gasteren: „Ik begreep dat ze intens moe is, leeg. Ik gun haar alle rust die ze nodig heeft. Zodat ze haar eigenwaarde terugvindt en de controle over haar leven. En ik gun haar een goed gevoel over al het moois dat ze teweegbrengt nu.”

REAGEREN?

robin.vanderkloof@delimburger.nl